

KISGRAFIKA

Megjelenik egy évben négyszer
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

'95/2

34. évfolyam

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre;

Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Vén Zoltán rézmetszete, C2

TARTALOM

A Dürer Társaság pályázatának díjai
Történelmi és irodalmi témák a könyvjegyeken
In memoriam Johan H. A. Jansen
Nemzetközi exlibris-pályázatok
Búcsú Szalay Lajostól
HÍREK – SZEMLE – KÖNYVESPOLC – MŰHELY

ODAÍTÉLTÉK A DÜRER TÁRSASÁG PÁLYÁZATÁNAK DÍJAIT

Lapunk egy korábbi számában közöltük a nemzetközi exlibris-pályázatnak a feltételeit, amelyet a gyulai Dürer Társaság írt ki „Dürer az ex librisen” címmel. Az eredmény kihirdetése 1995 február 23. napján ünnepélyes keretek között történt. Mielőtt azonban ezt ismertetnénk, szólnunk kell a nap egyéb eseményeiről is.

Délután 2 órakor kezdődött a gyulai 2. sz. Általános Iskola névadó ünnepélye, melynek alkalmából az intézmény a Dürer Albert Általános Iskola nevet kapta. A megjelenteket *Brandt Szilveszterné* igazgatónő köszöntötte, majd *Havasi Istvánné*, a Dürer Társaság titkára emlékezett meg az egykor itt élt Dürer családról. Ebből az alkalomból emléktábla is került az iskola falára. A táblát nagyszámú érdeklődő jelenlétében *Lebenszky Attila* polgármester avatta fel.

Két órával később a Dürer Teremben a nemzetközi exlibris-kiállítás megnyitására gyűlt össze a közönség. A nagymúltú gyulai téglavár tőzsomszédságában levő kiállítóhelyiségben mutatták be a pályázati felhívásra beérkezett kisgrafikákat. A tárlatot *dr. Ermann Gyula* levéltárigazgató, polgármester-helyettes nyitotta meg. A mintegy 50 alkotótól beérkezett kb. száz pályaműből a négytagú zsűri az alábbi művészek alkotásait találta díjazásra érdemesnek és részükre a következő díjakat ítélte oda:

- I. díj: Gyula Város Önkormányzatának díja: 30 000,- Ft: König Róbert
 II. díj: Gyula Város Önkormányzatának díja: 25 000,- Ft: Hannula Simo (Finnország)
 II. díj: Gyula Város Önkormányzatának díja: 25 000,- Ft: Sárosi Csaba (Románia)
 III. díj: Gyula Város Önkormányzatának díja: 20 000,- Ft: Bevilacqua Gaetano (Olaszország)
 Különdíj: Gyulai Városszépítő Egyesület díja: 10 000,- Ft: Bakacsi Lajos
 Különdíj: Implom József Alapítvány díja: 10 000,- Ft: Averjanov, M. F. (Ukrajna)

A díjakat odaítélő bizottság tagjai voltak: *Kovács Péter Balázs* grafikusművész, *Fábián Irén* a Városi Önkormányzat képviselője, *Jancsó Ildikó* művészeti szervező és *Havasi Istvánné*, a Dürer Társaság titkára.

A zenei műsorral színesített megnyitóünnepség befejezéseként *dr. Herjeczky János*, a Gyulai Városszépítő Egyesület elnöke adta át a pályadíjakat. A kiadott meghívó szerint a rendezőség ez alkalomra számított *Lajos Ferencnek*, a Dürer Társaság alapító elnökének részvételére is. A neves művész azonban betegsége miatt távolmaradt, de a városért végzett önzetlen munkálkodása révén neve állandóan jelen van a város polgárságának tudatában.

König Róbert rézmetszetei

TÖRTÉNELMI ÉS IRODALMI TÉMÁK A KÖNYVJEGYEKEN

(Egy kiállítás megnyitójára)

A KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, valamint az albertyfalvai Petőfi Sándor Általános Iskola és Gimnázium közös rendezésében exlibris-kiállítás nyílt a fenti témából az iskola aulájában 1995. március 9-én, amely március 30-ig állt a látogatók rendelkezésére. Az érdekes, főként a tanulófiúság számára a szemléltető oktatáshoz hasznos kiállítást König Róbert és Ürmös Péter grafikusművészek rendezték. Az ünnepélyes megnyitón fellépett az iskola kamarakórusa, az alábbiakban pedig Deák László költő megnyitóbeszédét közöljük.

A neves ókori sztoikus, Epiktétosz feljegyzése szerint honfitársa, Ozimandiasz könyvtárának ajtaja fölé ez a felirat volt olvasható: A lélek gyógytára.

Valóban, évszázadokon át a tanult emberek legjobb barátja, hű társa, vigasztalója és üdvöztetője maradt a könyv. Az olvasás nem csupán a tudás megszerzésének kútfejeként működött és működik, de kultúránknak mindmáig egyik fő pillére; ezen túl pedig gyönyörűsége foglalatosság, sőt szertartás és művészet.

A könyv igazán a hozzáértő kezén válik azzá, ami legfőbb rendeltetése, és fordítva: a hozzáértő nagy bizalommal ismeri fel, választja ki azt a bizonyos könyvet, amely szellemi táplálékot nyújthat számára. Műveltség, jellem, kritikai érzék, valamint könyv, könyvgyűjtemény, könyvtár szorosan összetartoznak, egymásra utalnak. Az érdeklődés iránya, netán spektruma pedig meghatározója, egyénítő tényezője lesz a gyűjtemény összetételének.

Moskál Tibor fametszete, X2

König Róbert rézmetszete

Az ex libris latinul annyit tesz, hogy ... könyveiből. Valakinek a könyveiből, aki rendszerint néven nevezi magát, sőt, különösen az előző századokban egyéni vagy családi jelmondatát is elárulja. Az ex libris körülbelül a XV. század óta ismeretes Európában. Először a könyvtábla címlapján jelent meg felírás – gondoljunk Mátyás király világhírű Corvináira. Jóval később alakult ki csak a szokás, hogy a könyv belső oldalára jegyezte be a tulajdonos a nevét, méginkább – s ilyenek az itt látható értékes munkák – amikor egy kisgrafikának számító metszet vagy karc nyomata került beragasztva a könyvtáblára. Ezt nevezzük ma általánosan ex librisnek, amely immár önálló művészeti ágnak is mondható; ezenfelül pedig a kisgrafika kedvelőinek önálló gyűjtési területe.

Ezek után szinte magától értetődő, hogy a könyvgyűjtő érdeklődése, alkata, temperamentuma, kedélye szerint választja ki ex librisének rajzi motívumait és feliratát is. Mivel pedig az érdeklődési területek önmagukban is szerteágazóak, az ex librisek képi világa is nagy változatosságot mutat. Vannak persze itt is sztenderek, örök témák, tárgyak, mint pl. a Pallasz Athéné szent madarát, a tudás szimbólumát megjelení-

tő Bagoly. Általában azonban azt kell mondanunk, hogy az ex librisek közül a legérdekesebbek, legváltozatosabbak az irodalmi vagy történelmi tárgyhoz kapcsolódók, mivel nemzetek, korok, stílusok szerint képes felvonultatni igen nagy téma- és formagazdagságot.

Amikor – nem ritkán – antikváriumban vásárolok könyvet, előszeretettel fordulok az olyan példányok felé, amelyekben régi gazdájának a könyvjegyét fellelem. Nem csupán egy hangulatot becsülök bennük, hanem mindenekelőtt a személyességet, amely az időn átsugárzik. Nemes élvezetet nyújt az egykori grafikusművész munkájának szemlélése, a téma, a szándék felismerése, a technikai kivitelezés mesterségbeli részének becsülete, és művészi színvonala. Félvagy negyedtenyérnyi lapocskákon olykor hihetetlen

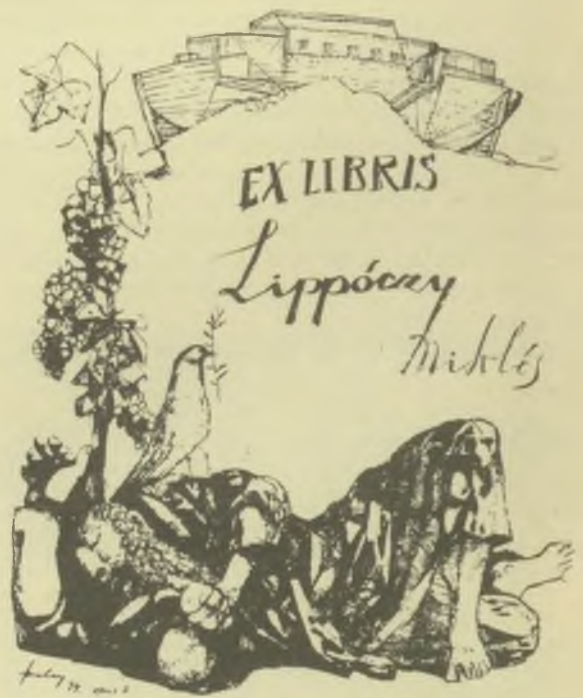
sűrítménye rögzül szellemnek, gondolatnak, ízlésnek, kornak, ábrázolatnak és érzelemnek.

Itt és most, a század-, sőt ezredvégen a könyv és olvasás szerepe (mint Marshall McLuhan megjósolta), sokat veszített primátusából a vizuális kultúra javára. Ez kétségtelenül igaz és nincs is benne semmi kifogásolni vagy félni való. Emellett az is igaz, hogy a vizuális műfajok között is nagyfokú átrendeződés, hozzá komoly ízlésbeli változás zajlott le, a hagyományos műfajok, technikák kárára. Mindazonáltal az ex libris, mint a hagyományokhoz két oldalról is kötött grafikai műnem, reményeink szerint tovább él és tovább hat a művelt közönségnek abban a körében, amely ragaszkodik bensőséges és személyes élményeihez, az individualitás erkölcsi és szellemi rangjához.

Deák László

Fery Antal fametszete, X2

Szalay Lajos fametszete, X2

IN MEMORIAM JOHAN H. A. JANSEN

A közelmúltban hunyt el élete nyolcadik évtizedében Amszterdamban a holland Johan H. A. Jansen exlibris-gyűjtő, a kisgrafika nagy barátja. A közvélemény kevésbé, a gyűjtők viszont emlékeznek a nevére, hiszen csere útján Magyarországra is eljutot-

tak a holland és dán grafikusok által készített könyvjegyei.

Mozgalmas életet élt, igazi európeér volt. A második világháború alatt, a német megszállás idején tagja az ellenállási mozgalomnak. A háború után, mint könyvek, enciklopédiák műszaki szerkesztője és fordítója, sok országban megfordult, néhol éveket töltött, mint a nagy „Larousse” egyik műszaki munkatársa, kiadói szakembere. A *Graphia* c. lapnak is egyik alapítója. Holland anyanyelvén kívül beszélt angol, francia, német, olasz és spanyol nyelven.

Többször járt Magyarországon. Vén Zoltán grafikusművész több ex librist készített számára. Neki mesélte el, hogyan került először kapcsolatba hazánkkal. Még diák korában Bécsben, amikor a Hochschule-ban tanult, együtt hallgatta az előadásokat John Fitzgerald Kennedyvel, s egy napon elhatározták, hogy átruccannak Magyarországra, megkóstolni a híres Tokajit. A Kennedy kocsijával jöttek, akkor a diákok közül csak neki volt módja arra, hogy kocsit tartson. Beültek valahol egy jó kis borozóba, ahol szólt a magyar nóta, és kortyolgatták a tokaji borokat. A kóstoló olyan jól sikerült, hogy teljesen „eláztak”, mert nem ismerték e híres nedű erejét...

Arról is szól a fáma, hogy egyszer jóval később, amikor újra itt járt, vidám magyar társaságban találkozott ismerőseivel, ahol szólt a zene és folyt a terefere. Amikor a zongorista abbahagyta a játékot, Jansen úr odaült a zongorához és magyar nótákat kezdett játszani, hibátlanul.

Vén Zoltán „In memoriam” lapjával idézzük most fel kedves alakját. E lapnak az a különlegessége, hogy az elkészült nyomatok 20 darabonként, több fázison át, egyre sötétülnek. Az utolsó nyomatok már teljesen sötétek, csak a sírkőfelirat fekete betűi kiáltanak a fehér mezőben. Illusztrációnk a 4. fázis egyik lapjáról készült.

K. Z.

Vén Zoltán rézmetszete, C2

BÚCSÚ SZALAY LAJOSTÓL

Életének 87-ik évében 1995. április 1-jén csendben, olóokocsiban eltöltött hosszú miskolci évek után távozott a művészeti életből Szalay Lajos, akinek megítélésében nem kell különösebb műkritikusi éleslátás ahhoz, hogy kijelentsük: századunk Európájának egyik legnagyobb grafikusa volt. A magyar rajzművészet világhírű, iskolateremtő mestere korai, őszinte hangvétele és expresszív megfogalmazású munkái a külvá-

rosi nyomorgók életét, elesettségét ábrázolták. 1946 előtt Párizsban, majd Argentínában élt, 1960-ban pedig New Yorkban telepedett le. Ott alkotta meg kiemelkedő rajzciklusát, a világhírű *Genezist*, amely 1973-ban, a Magyar Helikon kiadásában szülőföldjén is újabb elismerést hozott számára.

Negyvenkét évi távollét után tért vissza Magyarországra, Miskolcra. 1988-ban úgy rendelkezett,

hogy 450 rajzát hazai múzeumoknak ajánlja fel. Miskolcon 1992-ben állandó kiállítás nyílt műveiből. A Kossuth-díjas, kiváló művész alkotásai azonban a világ jeles múzeumainak és galériáinak is féltve őrzött kincsei.

Szalay Lajos művészi munkáiban továbbra is velünk él.

Dr. Mayer József

Szalay Lajos fametszetei, X2

NEMZETKÖZI EXLIBRIS-PÁLYÁZAT

Téma: A XXI. század

A Francia Exlibris Egyesület több más szervezettel közösen nemzetközi exlibris-pályázatot ír ki a fenti témában, hogy a művészek alkotásaikban elmondhassák elképzeléseiket a következő évezredről. A világ egyes szakembereiből álló zsűri 4 fődíjat fog odaítélni, 14 000 francia frank összértékben. A díjazott, valamint a legjobb alkotásként kiválasztott műveket 1996. tavaszán Párizsban kiállításon mutatják majd be, s ehhez katalógust is készítenek. A pályázat feltételei:

A pályázat nyitva áll a világ valamennyi művésze számára. Minden résztvevő legfeljebb *három* különféle alkotással vehet részt. Csak az alábbi technikákkal készült, eredeti alkotások küldhetők be: *Síknymomás*: litográfia (L), szerigrafia (S), fotográfia (P8).

Magasnyomás: fametszet (X1, X2), linó (X3), plasztik (X6).

Mélynyomás: rézmetszet (C2), rézkarc (C3), továbbá: C4, C5, C6, C7.

A pályaműveknek tartalmazniuk kell az EX LIBRIS szavakat és a tulajdonos nevét. Ez csak élő személy, vagy valóságos intézmény lehet. Nevüket nem helyettesítheti monogram, hanem a teljes név kiírása szükséges.

A kép egyik mérete sem haladhatja meg a 13 centimétert.

Minden ex librist *öt* szignált példányban kell beküldeni.

deni. A hozzá mellékelt papírlapon az alábbiak feltüntetése szükséges:

- a) az alkotó neve és pontos címe,
- b) az alkalmazott technika megnevezése,
- c) a felhasznált papír megjelölése,
- d) rövid magyarázat a kép mondanivalójáról és az alkotó szándékáról.

Minden ex libris hátlapján szerepeljen az alkotó neve és címe.

4. A pályaműveket 1995. október 1. előtt az alábbi címre kérik beküldeni:

Monsieur Pierre SEJOURNANT,
51, Avenue du 11 novembre 1918,
92190 MEUDON
France

5. Valamennyi pályamű a rendezőség tulajdonába kerül.
6. A szervezők által kitűzött díjakat egyrészt készpénzben adják ki, de kiosztanak a nyertesek között vásárlási utalványokat, nyomópapírt és puszpángdúcanyagot is.
7. A zsűri által kiválasztott pályaművek 1996 tavaszán Párizsban kiállításra kerülnek. Ennek megnyitása-kor hirdetik ki az eredményt és osztják ki a díjakat is. A rendezvények programját és a képes katalógust a pályázat minden résztvevőjének megküldik.
8. A pályázaton való részvétel e szabályok feltétel nélküli elfogadását jelenti.

NEMZETKÖZI EXLIBRIS-PÁLYÁZAT: „PAUL VERLAINE”

A franciaországi Metz város polgármestere, a helyi városi könyvtár és a Francia Ezlibris Egyesület nemzetközi exlibris-pályázatot hirdetett meg a francia költő, Paul Verlaine (1844–1896) halálának 100. évfordulójára, az alábbi feltételekkel:

1. A pályázaton részt vehetnek a világ művészei. Egy pályázó legfeljebb *három* különböző alkotásával szerepelhet. Csak az alábbi „eredeti” technikával készült alkotásokat veszik figyelembe:
 - a) Síknymomás: L, S, P8 (litográfia, szerigrafia, fotográfia),
 - b) Magasnyomás: X1, X2, X3, X4, X5, X6,
 - c) Mélynyomás: C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7.

2. A pályaműveken szerepelniük kell az EX LIBRIS szavaknak, vagy ehhez hasonló fogalomnak (pl. ex musicis), továbbá a tulajdonos nevének. Ez csak élő személy vagy valóságos intézmény lehet.

A kép egyik mérete sem haladhatja meg a 13 centimétert.

3. Minden ex librist *három* szignált példányban kell beküldeni. Egy hozzá mellékelt papírlapon az alábbi adatokat kell feltüntetni:
 - az alkotó neve és címe,
 - az ex libris tulajdonosának neve,
 - az alkalmazott technika (technikák) és az alkotás éve,
 - rövid magyarázat a kép mondanivalójáról és az alkotó szándékairól.

Minden ex libris hátoldalán szerepeljen az alkotó neve, címe és a lap tulajdonosának neve. Az ex librist kísérő szöveget, a hátoldal feliratait az alábbi nyelvek egyikén kérik: francia, angol, német, spanyol, vagy olasz. A pályázat szervezőinek hivatalos nyelve a francia és az angol.

4. A pályaműveket 1996. május 1. előtt kell postára

adni, ennek bizonyítását a borítékon levő postabélyegző-nyomat szolgálja. A pályaművek és a pályázattal kapcsolatos mindennemű levelezés az alábbi címre küldendő:

Jean-François CHASSAING
Concours Verlaine, BP 16.
F-57680 Noveant-sur-Moselle
France

- 5. Valamennyi pályamű Metz város könyvtára és az AFCEL tulajdonába kerül. A pályázók ezekért térítést nem igényelhetnek.
- 6. A rendező intézmények négy fődíjat biztosítottak a pályázathoz.

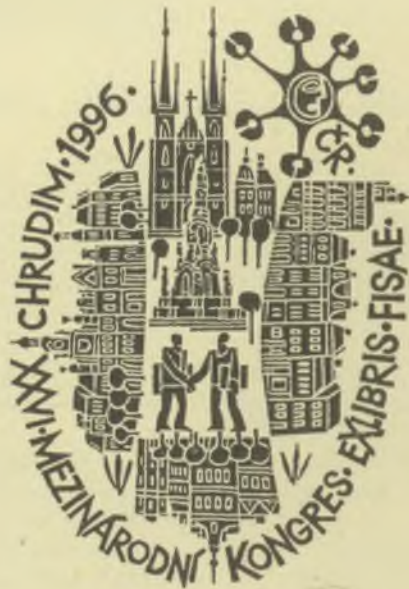
- 7. A zsűri a rendező intézmények által delegált szakemberekből áll.
- 8. A zsűri figyelmét kiérdemelt alkotásokból kiállítást rendeznek. Ennek megnyitása, az eredményhirdetés és díjkiosztás 1996 őszén lesz. Az esemény programját a L'EX LIBRIS FRANÇAIS c. lap 198. száma közli majd. A pályázat képes katalógusát minden résztvevőnek megküldik.
- 9. A pályázaton való részvétel e szabályzat feltétel nélküli elfogadását jelenti.
- 10. A pályázat eredményét – publikálás végett – meg fogják küldeni a FISAE tagegyesületeinek.

NEMZETKÖZI EXLIBRIS-KIÁLLÍTÁS: „1994–1996”

A csehországi Chrudimban 1996-ban sorra kerülő XXVI. FISAE-kongresszus alkalmával rendezi meg a Cseh Exlibrisgyűjtők Egyesülete a fenti című kiállítást. A részvétel feltételei az alábbiak:

- 1. A kiállításon az egész világ művészei résztvehetnek. Minden alkotó legfeljebb 3 ex librist küldhet be, laponként 2-2 példányban.
- 2. Valamennyi grafikai technika alkalmazható.
- 3. Minden beküldött műnek tartalmaznia kell az „Ex libris” vagy „Ex musicis” szavakat, illetve ezek megfelelőjét tetszés szerinti nyelven, továbbá a tulajdonos (magánszemély vagy intézmény) nevét.
- 4. A grafikák beküldésekor közölni kell az alkotó nevét, pontos címét, az alkalmazott technikát és a készítés évét.
- 5. A beküldött ex librisek a chrudimi Cseh Exlibris Múzeum tulajdonába kerülnek.
- 6. A kiállításra való jelentkezés jelen kiírás feltétel nélküli elfogadását jelenti.
- 7. Az ex libriseket 1996. április 1. napjáig az alábbi címre kéri megküldeni:

CZECH EXLIBRIS MUSEUM
Resslovo nám. 86.
537 01 CHRUDIM
Czech Republic

HÍREK

A Pécsi Kisgrafika Barátok Egyesületének titkára, *Kovács József* 1995. február 28-án ünnepelte 80. születésnapját, amelynek alkalmából február 27-én baráti összejvetelt rendeztek a pécsi Royal Kávéház különtermében, ahol gyűjtők, barátok és vendégek jelenlétében, az Egyesület nevében *Soltra Elemér* festő- és éremművész köszöntötte. A szegedi KBK üdvözlétét *dr. Krier Rudolf* tolmácsolta. A barátok és volt munkatársak jókívánásait *dr. Lehmann Antal* és *Borsy Károly* adta át. A budapesti gyűjtők és az Egyesület nevében *Ürmös Péter* grafikusművész mondott köszöntőt. Különösen meghatározó színtöltő volt az ünnepségnek az a pillanat, amikor

az egyetlen unoka, *Kovács Gábor* köszöntötte fel nagypapját. Az alkalomra *Soltra Elemér* emlékérmét készített, *Bálint Ferenc* egyedi alkalmi grafikáját nyújtotta át, *Takács Dezső* és *Ürmös Péter* egy-egy alkalmi linómetszettel kedveskedett. Az ünnepség házigazdája, *dr. Lenkey István* pedig *Kovács József* kedves ex libriseiből készített kisded mappát állított össze. A Pécsen rendezett ünnepi találkozón a neves gyűjtő titkári tevékenységének 16. évfordulójáról is megemlékeztek.

Kovács József gyűjtőtárs neve jól ismert nemcsak hazai berkekben, hanem Európa számos országában is, ahol exlibris-barátok élnek. Fáradhatatlan ügybuzgalma, a művészetért érzett olthatatlan lelkesedése számos barátot szerzett nemcsak a kisgrafikának, hanem országunk kultúrájának is. Az őt méltán megillető ünnepléshez lapunk is csatlakozik, és a KBK valamennyi tagjának nevében a jeles évforduló alkalmából szívből jövő jókívánásait küldjük. Isten éltesse az ex libris immár fogalomná vált *Kovács József*ét!

* * *

Jelentős kiállításokkal emlékeztek meg Budapesten az év elején *Varga Nándor Lajos* (1895–1978) grafikusművészről, születésének 100-ik évfordulója alkalmából. A Képzőművészeti Főiskola Barcsay Termében februárban *dr. Supka Magdolna* nyitotta meg az életmű összképét nyújtó tárlatot, amelyen a társadalmi és kulturális élet sok neves képviselője mellett a barátok, tanítványok és a művészet kedvelőinek igen népes tábora jelent meg.

– Márciusban a Csepel Galériában állították ki a Főiskola archívumából és a művész hagyatékából válogatott grafikákat. A kiállítást *König Róbert* grafikusművész rendezte és nyitotta meg.

– A „Magyar Múlt” című, 1941-ben készült történelmi fametszetsorozatát az Erdély művészetéért Alapít-

Ürmös Péter linómetszete, X3

Takács Dezső linómetszete, X3

Varga Nándor Lajos fametszete, X2

vány Vármegye Galériájában mutatták be. A nagyközönség elé eddig még nem került, 40 darabos sorozat dr. Habsburg Ottó megnyitójával (aki sajnos, betegeskedése miatt személyesen mégsem jelenhetett meg), igen reprezentatív közönség részvételével tárult újra a nyilvánosság elé. A kegyeletes megemlékezések sorozatában a kisgrafika barátai is résztvettek, ugyanis V. N. L. mester éveken át, haláláig a KBK elnöke volt.

* * *

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Előző számunkban közöltük a hírt a Magyar Illusztrátorok Társasága meglakulásáról. Most első kiállításukról kell megemlékeznünk, amely március első felében volt látható a Csontváry Galériában. A változatos anyagban örömmel láttuk a kisgrafika három művészenek alkotásait: König Róbert, Sárkány Győző és Vén Zoltán lapjai ugyanis magasan kiemelkedtek a névös mezőnyből.

* * *

Prágából, a Cseh Exlibrisbarátok és Gyűjtők Egyesületétől megkaptuk a XXVI. Nemzetközi Exlibris-kongresszus hivatalos meghívóját. Dr. Ivo Prokop elnök levele szerint a találkozót a Cseh Köztársaság Chrudim városában rendezik meg, az említett egyesület, a Cseh Exlibris Múzeum és a város vezetőségének közreműködésével. Az 1996. augusztus 28-tól szeptember 1-éig terjedő időben lezajló esemény részletes programját később küldik meg a FISAE tagegyesületeinek.

* * *

A II. Európai Exlibris Találkozót 1995. szeptember 21 és 24 között Pozsonyban rendezik meg a Szlovák Exlibris Társaság – közölte velünk Ivan Panenka úr, a rendezőbizottság elnöke. Az előzetes program szerint az ünnepélyes megnyitóra a Mirbach-palotában kerül sor, ahol megnyílik a nagydíjas Robert Jancovics kiállítása is. Másnap városnézésre és két pályázati kiállítás megnyitására hivatalosak a résztvevők. A harmadik napon csere, egyéni program és egy kirándulóhajó fedélzetén baráti találkozó lesz. Részletes programot később küldenek. Előzetes jelentkezést – az elszállásolási igény (szálloda, panzió, ifjúsági hotel) megjelölésével – az alábbi címre kéri a rendezőség:

EUROPEAN EXLIBRIS MEETING

Sancová 68.

811 03 BRATISLAVA

Slowakei

* * *

A cseh exlibris-gyűjtők ezévi találkozójukat 1995. szeptember 30-án és október 1-jén rendezik meg az Olmütz közelében levő Prostejov városban, ahová a külföldi gyűjtőket is várják. A részvételi díj: 50,- DM. A találkozó alkalmával nyílik meg a „Flóra az ex librisen” című kiállításuk. A résztvevők számára csere és kirándulás, valamint városnézés lehetőségét biztosítják. A jelentkezési határidő április 30-ika volt. A részletes program titkárunknál olvasható.

* * *

A Kolozsvárott élő tehetséges, fiatal grafikusművész, Ovidiu Petca, akit lapunk előző számában mutattunk be olvasóinknak, levélben számolt be szerkesztőségünknek arról, hogy a múlt év végén Nagyváradon megindult a romániai exlibris-gyűjtők lapja *Ex libris romanesc* címmel, s ennek eddig megjelent első két számát is elküldte címünkre. Örömmel értesültünk beszámolójában arról is, hogy az idén március 9-ikén Nagyváradon megalakult a *Romániai Exlibris Egyesület* is, amelynek munkálkodásáról s az ottani exlibris-életéről Ovidiu Petca a jövőben bővebb beszámolókat fog közölni.

Nagy Árpád fametszete, X2

kat is ígér. Sok sikert kívánunk működésükhöz, s reméljük, hogy hamarosan jó híreket kapunk a most született új egyesületről és érdekes információkat cselelhetünk lapjaink hasábjain.

* * *

A család gyászjelentéséből értesültünk arról, hogy egyesületünk legidősebb tagja, Ripka Titus, 1995. február 2-án, életének 92-ik évében elhunyt. Búcsúztatására február 10-én került sor a pozsonyi krematóriumban. A korábbi években Komáromban élt kedves Tagjaink emlékét gyepelettel megőrizzük!

* * *

A Szentesi Koszta József Múzeumból kaptuk a szomorú értesítést, hogy a magyar ex libris klasszikus művészenek, Drahos Istvánnak a fia, Dr. Drahos István ny. egyetemi tanár, életének 63-ik évében, 1994. június 1-jén elhunyt.

Drahos István fametszetei, X2

A tudományban és a pedagógiában végzett igen sikeres pályafutása mellett édesapja teljes életművének, valamint népművész édesanyja, Vrana Ilona szálánarrott népi hímzéseinek őrzője és gondozója volt, zülei művészetéről tervezett nagy monográfiát írni. Édesapja születésének századik évfordulója alkalmából, 1995. decemberére pedig emléksobát készült rendezni családjá művészetéről a szentesi múzeumban. Sajnos, a könyörtelen halál megakadályozta ebben.

* * *

Január 31-én Szentesen a múzeumbarátok megkoszorúzták Csallány Gábor sírját a helybeli római katolikus temetőben. A neves régész, aki 48 éven át szolgált önzetlenül Csongrád megye múzeumügyét, 73 éves korában Budapesten, egy Bajza utcai házban, a város 32 napos ostroma során vesztette életét. Munkásságát – halálának fél évszázados évfordulója alkalmából – Rózsa Gábor muzeológus méltatta a DÉLVIHÁZ c. lap január 25-i számában.

* * *

„Ördög a lengyel népi kultúrában” címmel kiállítás volt látható a budapesti Lengyel Intézetben (Nagymező utca 15.). Egy Varsóban élő házaspár magángyűjteményének válogatott darabjait láthatta itt a közönség. Valamennyi kiállított tárgy ördögöt ábrázolt és főként a nép körében élő alkotók vagy naiv művészek kezei közül került ki. A rendkívül érdekes kiállítás tájékoztatójából megtudtuk, hogy a varsói gyűjteményben 1090 ilyen jellegű tárgyat őriznek, ebből 580 darab szobor, 68 rajz, 100 grafika, 175 ex libris és még sok más egyéb.

* * *

Az 1994-ben Malborkban megrendezett biennálét lengyel barátaink a megszokottnál ünnepélyesebb keretek között tartották, ugyanis már a tizenötödik alkalommal került sor az európai ex libris-művészet e rangos seregszemléjére. Mivel csak meghívott művészek szerepelhetnek a kiállításon, az idei katalógus a világ kisgrafika-művészetének – a lengyel rendezőség megítélése szerint – tükörképét adta. A meghívott közel 130 művészt váltakozó mennyiségű alkotása képviselte a tárlaton és a katalógusban. Akadt, aki csupán egy művel szerepelt, volt, akinek 2-3, sőt 8 alkotását is bemutatott. Az egyenlő elbánás csupán abban mutatkozott meg, hogy minden alkotónak csak egyetlen művét reprodukálták a katalógusban.

Malborkban ez alkalommal Magyarországot egyedül Vén Zoltán képviselte „Exmetamorfosis” című rézmetszetével. Örömmel láttuk, hogy rajta kívül még két romániai magyar művész, Hervay Katalin és Vincze László is kapott meghívást. Magyarországhoz hasonlóan 1-1 képviselője volt az alábbi országoknak: Anglia, Ausztria, Argentína, Belorusszia, Kolumbia, Finnország, Japán, Jugoszlávia, Kazahsztán, Kína, Moldávia, Tajvan, Uruguay és USA. Két-két művész szerepelt Belgium, Bulgária és Románia képviselőiben. Országoként három fő a lett, az észt és olasz művész. Franciaország és Hollandia 4-4 művészevel volt jelen. Az igazán népes csoportok főleg Európa keleti országaiból érkeztek és ők képviselték a tárlat anyagának háromnegyed részét. Íme felsorolásuk: Szlovákia 7, Németország 8, Litvánia 11, Csehország 12, Oroszország 14, Ukrajna 16, és a házigazda Lengyelország 30 fővel!

Nem láttuk a malborki tárlatot, így nem tudhatjuk, hogy az országok közötti nagy arányeltolódás vajon előnyére vagy hátrányára szolgált-e a kiállításnak. A katalógus képanyaga mindenesetre jó színvonalat mutat, egyúttal a lapok stílusa a szürrealizmusnak az ex libris világába történt erőteljes „begyűrűzéséről” árulkodik.

* * *

Xantus Géza grafikusművész postacíme megváltozott. Az új cím: 1092 Budapest, Hőgyes Endre utca 1. IV. em. 1.

* * *

Moskál Tibor grafikusművész új címe: 5600 Békéscsaba, Derkovics sor 5. I. em. 6.

SZEMLÉ

A belga GRAPHIA 122. száma kegyeletteljes szavakkal emlékezik meg Fery Antal elhunytáról, megemlítve, hogy a művész mintegy ezer ex librist alkotott, amelyekről még nem jelent meg megbízható alkotásjegyzék. – Vitába kell szállnunk a lap LV szignójú munkatársával: egy grafikusművész életművét nem szabad megcsonkítani oly módon, hogy csak az ex libriseket veszi számba. Az alkalmi grafikák (karácsonyi, újévi lapok, eseményeket megörökítő kisgrafikák) különösképpen Fery Antalnál a 2400 darabból álló életmű szerves részei, amelyek az ex librisekkel párhuzamosan készültek. A művész fantáziáját, humorát, komponáló készségét legalább olyan jól tükrözik, mint az ex librisek.

Fery Antal fametszete, X2+X3/2

A továbbiakban megemlítik, hogy az elhunyt művész több holland és flamand gyűjtő részére készített könyvjegyet és rendszeresen közölték alkotásait a Graphia kötetekben. Fery Antalra emlékezésül a cikk mellett közölték 844. opus-számú fametszetét, amelyen Petőfi arcképe látható.

Dr. Gustav Dichler professzor 1975-től 1992-ig töltötte be az Osztrák Exlibris Egyesület elnöki tisztét. A neves gyűjtő tiszteletére Ottmar Premstaller a közelmúltban tenyérnyi, mindössze 12 lapból álló könyvecskét jelentetett meg, 120 számozott példányban. Az ausztriai Szent György Nyomdának ez a 98-ik kiadványa, amelyben a professzor életbölcességéről tanúskodó gondolatai kaptak helyet. Az ízléses kiállítású könyv egy példánya a KBK könyvtárban is megtalálható.

A luxemburgi egyesület EXLIBRIS című lapjának 1994. októberi száma cikket közöl Henri Hanlet tollából „Felismeri-e Ön a szignatúrákat?” címmel. Az írás 10 exlibris-művész felnagyított szignóját mutatja be, mellette az alkotó

Fery Antal fametszete, X2

életrajza és munkásságának rövid leírása olvasható. A művészek sorában örömmel fedeztük fel Petry Béla professzor nevét. Róla elmondja a cikkíró, hogy Budapesten született 1902-ben, jelenleg Floridában él. Munkásságáról szólva megemlíti, hogy „grafikáinak humoros témái majdnem mindig Magyarországot idézik.”

A cseh gyűjtők Prágában megjelenő folyóirata, a KNIZ-NIJ ZACKA 94/4. számában beszámolóit közöl a milánói kongresszusról. Ehhez kapcsolódóan felelevenítik az eddig lezajlott 25 kongresszus eseményeit és méltatják a FISAE tevékenységét. A cseh nyelven megírt terjedelmes szöveg az ex libris történetének kutatói számára fontos forrásmunka.

Egy brüsszeli könyvkereskedés a közelmúltban megküldte számunka legújabb árverési katalógusát. A 44 oldalas kiadvány közel ötszáz tételben sorolja fel a kalapács alá kerülő régi képzőművészeti könyveket, exlibris-folyóiratokat, kisgrafika-mappákat. Árat nem közöl a jegyzék, ez ugyanis csak a „Laetitia” teremben zajló árverésen fog kialakulni. Magyar vonatkozású könyvet nem találunk a felsorolásban, az ex librisek között azonban két tételben kínálnak honi eredetű könyvjegyeket. Az egyik: mappában összegyűjtött 260 darab, a másik egy plasztik zacskóban tárolt 159 darab magyar ex librist kínál.

A „Hajviseletek a művészettörténet tükrében” című könyv a legjobb akaratral sem sorolható be az exlibris-irodalomba. Most mégis ebben a rovatban említjük meg, amely a kisgrafika bel- és külföldi kiadványainak ismertetésére rendeltetett. Tesszük ezt azért, mert e szép kiállítású, vonzó kiadvány szerzője a Debrecenben élő *Várkonyi Károly* grafikusművész, aki ebben az esztendőben tölti be 85-ik életévét. A művész neve jól ismert nemcsak itthon, hanem Európa exlibris-gyűjtőinek körében is, hiszen hat évtizedes munkásságával máris beírta nevét a kisgrafika történetébe.

Az 50 oldalas, fekvő formátumú, albumszerű kiadvány az egyiptomi fáraók korától napjainkig viszi végig az olvasót, bemutatva egyes korok férfi és női hajviseletét. *Várkonyi Károlynak* a frizurákat ábrázoló bravúros rajzait fekete színben nyomták; ugyanezeket a lapokon a háttérben – piros színnel megrajzolva – láthatók ugyanannak a kornak az építészeti, szobrászati, iparművészeti alkotásai is. Ezáltal a frizurákat a szerző kapcsolatba hozta a kor legjellegzetesebb művészeti alkotásaival.

Várkonyi Károly nagyon tanulságos rajzsorozata mellett a könyv további értéke *Zinner Tibornak* a „bevezető helyett” írt tanulmánya, amelyben nemcsak az illusztris grafikus-szerző életpályáját mutatja be, hanem Debrecen múltjába visszanezve, a város kultúrtörténetének tömör, találó értékelését is adja.

A Lex Kft. kiadásában megjelent, izléses ismeretterjesztő kiadványhoz örömmel gratulálunk *Várkonyi mesternek*, úgy is, mint immár a 2000 darabot meghaladó kisgrafikai életmű megalkotójának!

* * *

Az EX-LIBRIS című katalán folyóirat 11. számában *Francisc Orenes* professzor írt cikket *Oriol M. Divi* exlibris-művésztől, abból az alkalomból, hogy a neves montserrati bencés szerzetes 1994-ben töltötte be 70-ik életévét. A cikk méltatja pályafutását, megemlítve, hogy munkásságáról több európai exlibris-újság, köztük lapunk is gyakran publikált már írásokat. A lapban közlik a művész 393 darabot kitevő, túlnyomórészt fametszet-technikával készült ex libriseinek jegyzékét. Ez utóbbi sok magyar vonatkozású adatot tartalmaz: 28 fametszete viseli magyar gyűjtő nevét.

A hollandiai EXLIBRISWERELD 1995. évi 1. száma arról ad hírt, hogy az olaszországi *Soncino* városban a múlt év szeptemberében figyelemre méltó kiállítást rendeztek. A *Remo Palmirani* által létrehozott tárlaton zsidó művészek ex libriseit mutatták be arra emlékezésként, hogy a helységben már a XV. században nyomda működött s annak alapítója egy zsidó nyomdász-mester volt. Erre az alkalomra 120 oldalas, 144 illusztrációt tartalmazó katalógust is kiadtak, amelyben számos neves huszadik századi exlibris-művész szerepel, így többek között *Emil Orlik*, *Gregor Rabinovitch*, *Michael Fingesten*. A magyar művészetet *Vadász Endre* alkotásai képviselik. A nagy formátumú kiadvány árát a lap 45 holland forintnak megfelelő összegben jelöli meg. Beszerezhető a helybeli „Associazione pro Loco” újtján.

* * *

Ritkán kaptunk eddig híreket a Finnországban folyó exlibris-életéről, csupán annyit tudtunk, hogy ott két egyesület is működik: az egyik Suomen Exlibris, a másik Exlibris Aboensis néven. Ez utóbbitól érkezett a közelmúltban az a körlevél, amely második exlibris-találkozójuk meghívóját tartalmazza. (Az elsőt 40 résztvevővel 1994-ben rendezték.)

Az Exlibris Aboensis mintegy 200 tagot számlál és Abo (más néven: Turku) városban működik. Ezévi nemzetközi találkozásukra május 26–28-án kerül sor a várostól 16 km-re fekvő Vallis Gratiae (A Kedvesség Völgye) nevű településen. A programban előadásokon kívül csere, árverés és a környék bejárása szerepel. A részvételi díj: 250 finn márka. A körlevéllel együtt megkaptuk az egyesület 40 oldalas, gazdagon illusztrált folyóiratát is, melynek immár a 9-ik száma látott napvilágot. A lap címe azonos az egyesület nevével, ami „Abo-i ex librist” jelent. Folyóiratukat azonban – idegen nyelvű tartalmi kivonat hiányában – csak finnül tudó érdeklődők olvashatják.

* * *

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS 194. számának mellékleteként két nemzetközi exlibris-pályázatuk kiírását kaptuk meg. Közülük az egyiket az alkotóknak arra kell választ adniuk, hogyan képzelik el a XXI. századot. A másik pályázatot a világhírű francia költő, *Paul Verlaine* halálának 100. évfordulójára hirdették meg. A részvételi feltételeket ebben a számunkban közöljük.

Itt mondjuk el, hogy francia laptársunk évek óta rendszeresen ismerteti a KISGRAFIKA számait. Örömmel csupán az zavarta meg, hogy egyesületünk nevét következte-

Oriol M. Divi fametszetei, X2

sen Kisgrafika Bartók Körének írták. A szerkesztő figyelmét nemrég udvarias levélben hívtuk fel arra, hogy Körünk nem a világszerte tisztelt nagy magyar zeneszerző nevét viseli. A közbelépésnek meglett az eredménye: legutóbbi számunkban lapunk 94/1 számának részletes ismertetésekor nevünk már helyesen szerepel. Köszönjük, francia Barátaink! Mer-ci, Amis français!

* * *

A francia ex libris történetéről közöl figyelemreméltó cikket az ART ET MÉTIERS DU LIVRE (A könyv művészete és mesterségei) c. folyóirat 190. száma. A francia könyvszakma kitűnően illusztrált folyóirata a 70-es évektől kezdve évenként hat alkalommal jelenik meg és cikkei főként az il-

lusztráció és a könyvkötés kérdéseivel foglalkoznak, de helyet kapnak benne a könyvjegy történetére vonatkozó írá- sok is. Mostani számunkban P. Séjournant cikkéből megtud- ja az olvasó, hogy az első francia ex librist 1496-ban nyom- tatták. A kézzel színezett könyvjegy alkotója Fausto Andre- lini. A régi és új francia ex librisek legnagyobb gyűjtemé- nyét Nancy város könyvtára őrzi. Végül a szerző – az új gyűjtők számára kedvesülésként – elmondja, hogy napja- inkban náluk egy 100 példányban kinyomott, szignált, szá- mozott, mélynyomású ex libris költsége kb. 3000 frankot tesz ki, amely összeg természetesen változhat az alkotó is- mertsége, művészi tekintélye szerint.

Dr. Soós Imre

KÖNYVESPOLC

RÓZSA GÁBOR: KISGRAFIKAI PÁRBAJ DRAHOS IST- VÁN ÉS NAGY ÁRPÁD KÖZÖTT (1956–1958). Különlenyo- mat a Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1991/92. évi 1. kö- tetéből. 14 oldal, 18 kép.

Napjainkban ritkán jelenik meg olyan kiadvány, amely hazai ex libris történetével foglalkozik, a könyvjegy egy- kori magyar művészeinek életébe enged bepillantást. Ilyen ritka, egyben hézagpótló is a most ismertetésre kerülő fen- ti dolgozat.

A szentesi Koszta József Múzeum munkatársa, Rózsa Gá- bor írása közel négy évtizeddel ezelőttre tekint vissza, az 1956 és 1958 közötti időkre, amikor nem volt még szerve- zete a magyar gyűjtőknek. A Kisgrafikabarátok Körét ugyanis csak 1959-ben alapították, korábban – a második világháború végétől – a kisgrafikagyűjtők és művészek kap- csolata kizárólag öntevékenységen alapult.

A tanulmány a Szentesen élt Drahos István (1895–1968) és a haláláig Hódmezővásárhelyen tevékenykedett Nagy Árpád (1894–1959) grafikuművészek baráti kapcsolatának egy különös epizódjáról szól: a két alkotó között az említett időben lefolyt „kisgrafikai párbaaj”-ról.

Az inkább nemes versengésnek tekinthető kölcsönös meg- mérettetés gondolatát Drahos vetette fel 1956 tavaszán írt le- velében: „...nagyon érdekes lenne kettőnk számára, ha egyi- künk által megadott témát megadott méretben kimetsze- nénk.” Mindjárt közölte is az első feladatot: Csokonainak *A csikóbőrös kulacs*hoz írt versének kisgrafikai megjelenítése.

A párbaaj során „ötszöri golyóváltásra” került sor, azaz ennyi témát metszett fába mindkét művész. Az utókor szá- mára nem a lapok – meglehetősen egyenetlen – művészi színvonala az érdekes, hanem inkább a körülmények, ame- lyek között ezek megszülettek. A történesek forrásanyagát kizárólag Drahos István levelei jelentik, ugyanis a Vásár- helyről, Nagy Árpádtól érkezett válaszok nem maradtak fenn.

Drahos leveleiből az ötvenes évek vidéki tanár-életének számos, megható mozzanata bontakozik ki. A sorok között olvashatunk a munkaversenyek korának kiábrándultságá- ról, a művészek akkori sanyarú helyzetéről. Megismerhet-

Drahos István fametszete, X2

jük Drahos művészi ízlését és figyelemre méltó tapintatát is, ahogyan társa alkotásait megbírálja, saját alkotómódsze- rének mozzanatait sem rejtve véka alá.

A levélváltás menetébe és mindkét alkotó személyes sor- sába is gyakran beleszólt a betegség. Rózsa Gábor igényes tanulmánya is ilyen dokumentummal zárul: Nagy Árpád egyetlen megmaradt levelével. Idézünk belőle: „Kedves Pistám! Tegnap végre diagnózist kaptam. Tüdőrák gyanújával február másodikán bevonulok a kórházba...” A gyanú, sajnos, alaposnak bizonyult. Nagy Árpádot 1959. február 20-án temették a vásárhelyi római katolikus temetőben.

Drahos István alkotásainak utóéletéről, a szentesi Drahos emlékszóbaról lapunkban már több alkalommal közöltünk hírt. A fenti tanulmányból megtudtuk, hogy a hódmezővá- sárhelyi Tornyai János Múzeum ugyancsak hű sáfára Nagy Árpád művészi hagyatékának. Már 1962-ben életmű-kiállí-

tást rendeztek grafikáiból, ötvösterveiből és az elkészült alkotások fényképeiből. Legutóbb pedig 1994 májusában nyílt meg Szentesen a száz évvel ezelőtt született ötvös-grafikusmérnök életmű-tárlata. A két művész között lefolyt kisgrafikai vetélkedés érzékletes bemutatása jól szolgálja nemcsak a kiállítások hírverését, hanem kisgrafikánk múltjának megismerését is.

* * *

BOOKPLATES EXHIBITION „EX-LIBRIS” from the Library Collection, Ben Gurion University of the Negev, Beer-Sheva, 1994, p. 157 + ill.

Az Izraelben folyó kisgrafikai életről adott hírt e katalógus, amely 1994-ben a Negev vidék Ben Gurion Egyetemének központi könyvtárában, Beer-Sheva városban megrendezett kiállításához készült. Előszavából megtudtuk, hogy az egykori miniszterelnök nevét viselő könyvtárat az 1960-as években alapították. Könyvállománya mára elérte a 400 000 kötetet. Ennek fele rendszeres beszerzés útján, másik fele ajándékként került tulajdonukba.

A katalógus bevezetője az európai ex libris történetébe ad bepillantást. Izraelbe a bevándorló könyvbarátok hozták az első lapokat. Az itteni exlibris-egyesület 1988-ban alakult, bár már korábban, 1956-ban és 1979-ben megrendezték egy-egy művész kisgrafikai kiállítását. Az igazi fordulat 1994-ben következett, ekkor ugyanis két exlibris-magángyűjteményt is bemutatnak, s ezután került sor az egyetem könyvtárában megrendezett kiállításra.

A bemutatott 157 ex libris öt csoportba sorolva került a tárlókba. Az első részben 21 db, könyvekbe ragasztott ex librist láthatott a közönség. A katalógus magyarázó szövegéből megtudjuk, hogy a legkorábbi könyvjegy 1692-ből származik. Ugyanitt feltüntették a grafikák méretét is, megjegyezve, hogy a közölt reprodukció az eredeti nagyságot mutatja-e, vagy milyen százalékban történt a kisebbítés.

A kiállítási anyag zömét kitevő második csoportban 90 db szabad grafikai lapot mutatnak be. Akad közöttük jócskán a XIX-ik századból, de van egészen új grafika is, ami az általunk jól ismert dán kortárs-gyűjtő, Claus Rødel nevére készült. Két magyar vonatkozásút is találunk az angol nyelvű kiadványban. A 68-as sorszám alatt szerepel a Rei-

ner Miklósnak készült, sast ábrázoló lap, alkotója S. Miller. A 78-as sorszámú, vitorlást ábrázoló és az előzőhöz hasonlóan szecessziós ízlésű grafikáról megemlíti a katalógus, hogy a tulajdonos, Birnbaum Béla magyar mérnök volt.

A következő csoportban 17 „kereskedelmi” ex libris szerepel. Ez az igen helyes csoportosítás olyan lapokra utal, amelyeken eredetileg nem volt név: az üzletben megvásárolt könyvjegyre a vevő írhatta fel a nevét. Igen figyelemre méltó csoportot alkot az a 10 db különféle rajzolatú ex libris, melyeket maga a Ben Gurion Egyetem készítettet, könyveinek a megjelölésére. Ezeket rendszerint a donátor nevét is feltüntették, aki adományával a könyvtárat gyarapította.

Végül az ötödik csoport a testvérintézmények 19 db könyvjegyét mutatja be a British Council könyvtárától a Harvard Egyetemig.

A katalógus angol és héber nyelvű változatban is megjelent és megszerzhető a könyvtártól. Mindkét változat ára 8 USA dollár.

Az Izraelben most kibontakozó exlibris-élet első, hozzánk érkezett kiadványát örömmel nyugtázzuk és e tevékenység sikeres folytatását kívánjuk.

* * *

GERHARD W. A. STAUF, A RÉZMETSZET MESTERE – Kiállítási katalógus. Megjelent a művész 1994. decemberében rendezett kiállítása alkalmából. Összeállította: Herbert Schwarz. Kronach, Kreis und Autobibliothek. p. 56. ill. 72.

A Lucas Cranach szülővárosában, Kronachban működő könyvtár számos kiadvánnyal gazdagította már az exlibris-irodalmat, agilis vezetőjének munkássága nyomán. Legújabb katalógusuk Gerhard Stauf német rézmetsző-művész 1994 végén rendezett gyűjteményes kiállítása kapcsán látott napvilágot.

A Magdeburg melletti Burgban született a művész 1924-ben. Tanulmányait a katonai szolgálat, majd hadifogság és hosszú betegség szakította meg. Diplomáját csak 1956-ban tudta megszerezni a lipcsei Könyvművészeti Főiskolán. Ezt követő aspiráns évei alatt egyik mestere, Ilgenfritz tanácsára 1957-ben metszette rézlemezebe első újévi grafikáját. A következő esztendőben elnyerte a barcelonai kongresszus alkalmából kiírt Don Quijote-pályázat első díját. 1989-ben a nemzetközi Cranach-pályázaton a harmadik díjjal jutalmaz-

VIII. EUROPÄISCHER EXLIBRIS-KONGRESS

LEIPZIG MCMLXI

Gerhard Stauf acélmetszete, C1

ták. Napjainkra neve ismert lett az egész világon. Stauf ugyanis 38 éves grafikus pályafutása alatt 220 bélyeget is tervezett, ebből tizenhetet maga metszett fémbbe, s alkotásaival öt alkalommal nyerte el a legszebb német bélyegnek kijáró „Goldene Briefmarke” kitüntést.

A Kronachban nemrég megjelent 56 oldalas katalógusban – az alkotó életművének méltatása után – a kiállításon szereplő 162 grafikájának adatai olvashatók. A jegyzék első 59 tétele alatt szerepelnek a rézmetszet (C2) technikával készült ex librisei. A kiadvány ezek reprodukcióját is tartalmazza, ezért ez egyben alkotásjegyzékül is szolgál. Ezt követik az alkalmi grafikák, majd az újvívi lapok, végül a felsorolás a szabad grafikai lapokkal és színes illusztrációkkal végződik. Egyetlen hibájával róható fel, hogy a művek felsorolása az egyes műfajcsoportokban nem időrendben történt. Így pl. az alkotásjegyzék első ex librise 1983-ban készült, a 27. sorszám alatt viszont egy 1959-es rézmetszet szerepel. A felsorolás kevertisége miatt a művek időrendje nem érzékelhető, továbbá kár, hogy egyetlen alkotás mérete sem szerepel.

Különös értéke viszont a kiadványnak, hogy a képből is bemutatott ex librisek mellett olvashatók a művész megjegyzései, egy-

H.Š.-J.

BANDILLA
•EXLIBRIS•

Gerhard Stauf rézmetszete, C2

egy grafikájának elkészítési körülményeiről. Stauf nem rejt véka alá véleményét, amikor arról ír, milyen képtelen kívánságokat támasztanak a grafikussal szemben az ex libris megrendelői. Tanulságosan számol be róla, miképpen sikerült neki ezeket a vad ötleteket elfogadható kompozíciókba szelídítenie.

A művésznek nincs jó véleménye napjaink exlibris-színvonaláról sem. Tapasztalata szerint nagyon sok, dilettánsok által készített lap forog közkézen és ezek a nemzetközi csereforgalom 90 százalékát (!) teszik ki.

A 70 esztendőes G. Stauf mélynyomású kisgrafikáit az egyszerűsége, közérthetősége való törekvés, a megjelenített korba való tökéletes beleélés, finom humor és ragygó metszőtechnika jellemzi. A „németországi Vertel József”-nek is tekinthetjük; életművének puritánsága, „festőisége”, metszőkultúrájának kifinomultsága ugyanis a nemrég elhunyt nagy magyar grafikus és bélyegművész szellemi rokonává teszi.

Tartalma miatt a szerény külsejű, csupán xerox-technikával sokszorosított katalógus az exlibris-irodalom fontos forrásmunkája lesz. Ára: 6,- DM. Beszerezhető az említett könyvtártól. (D-96317, Kronach).

Dr. Soós Imre

RÉSUMÉ

Dans l'article premier nous publions le résultat de la compétition „Dürer sur l'ex libris”, mise au concours par la Société Dürer de la ville Gyula en Hongrie. Le premier prix fut adjugé à Robert König, artiste hongrois.

Le Lycée Petőfi du 11ème arrondissement de Budapest organisa une exposition de petite gravure pour populariser la collection de l'ex libris parmi les élèves. Le poète László Deák a fait connaître dans son discours inaugural l'importance et l'histoire de cette espèce de l'art graphique.

Notre rédacteur a écrit l'article de commémoration sur le feu Johan H. Hansen, collectionneur renommé d'Amsterdam, qui a vécu une vie agitée et riche. Avec le président Kennedy ils étaient grands amis: durant leur jeunesse ils ont visité ensemble aussi la Hongrie. Nous évoquons sa mémoire en reproduisant la gravure de Zoltán Vén. La sin-

gularité de cette création est sa couleur: les tirages par pièces 20 deviennent de plus en plus obscures. Les derniers exemplaires sont presque noirs. Notre illustration montre le quatrième phase de la gravure.

Nous publions les conditions de participation de deux concours français et celles de l'exposition de Chrudim.

Dr József Mayer écrit une notice nécrologique sur Lajos Szalay, grand maître de l'art graphique hongroise, décédé le 1er avril 1995 âgé de 87 ans. L'artiste est rentré en Hongrie après une absence de 42 années. Il a légué ses 450 dessins aux divers musées de sa patrie.

Après les nouvelles – dans la rubrique Revue de presse – dr Imre Soós fait connaître les articles des périodiques étrangers qui s'occupent des artistes hongrois. Pareillement il fait connaître trois publications de la littérature d'ex libris.